

DUURZAAMHEID & NATUUR

NATUURDAGBOEK
22 mei 2017

Minivlinders

Twee warme dagen zijn genoeg om de tijdens de koude lente goed geconserveerde pinksterbloemen uit te laten bloeien. Even dacht ik dat ze Pinksteren zouden halen, maar nu blijken ze al tien dagen eerder ten hemel te varen.

Ik zie dat veel mensen de grasveldjes in hun tuin kort houden of vervangen door tegels, grind of met asericum getimpelde hout. Niet mag best wat kosten, als er maar niets meer leeft. Mijn tuin kost niets, maar leeft.

Het gras op mijn grasveldje is vrij hoog, maar ik zal pas maaien als de rupsen van de oranje tipjes zich verpopt hebben. Dan hebben ze de uitgebloeide pinksterbloemen verlaten, waarvan ze de zaadjes eten. In het perk onder de bomen zijn intussen de loek-sonder-loken ontloken, de andere door oranje tipjes geliefde waardplanten. Ik zie elke lente oomfrijjes rondvlinders en neerstrijken - de geantjes met hun oranje vleugels en de oranjevrije vrouwtjes. De laatste zitten soms een tijdje op een bloem en zetten dan een ei af. Bèn ei per bloem.

De laatste oranje tipjes bezoeken de laatste pinksterbloemen in mijn tuin. Ook andere wijtes komen langs, evenals een paar solitaire bijen. Verder zie ik piepkleine vlinders - wie niet goed kijkt zou ze voor vliegjes kunnen uitmaken. Hun vleugels vormen een driehoekje en glanzen koperkleurig. De vlinders hebben twee sprietjes op hun kop. Het zijn langsprietmotten en ik vind op internet foto's van zulke minivlinders met een koperen glans: koperkleurige langsprietmotten. Maar die zijn zeldzaam en worden niet zo zeer geassocieerd met pinksterbloemen. Voor de zekerheid zet ik een foto op waarneming.nl en daar hoor ik dat het pinksterbloemlangsprietmotten betreft. Het kan soms zo simpel zijn!

Pinksterbloemlangsprietmotten lijken sprekend op koperkleurige langsprietmotten, maar missen het oranje kuifje op hun achterhoofd. Pinksterbloemlangsprietmotten zetten eitjes af op de dezelfde bloemen als oranje tipjes: pinksterbloemen en loek-sonder-loek. Vooral vliegende hun eerste plantjes heeft de soort last van de menselijke drang tot maaien. Vroeg maaien van grasveldjes en bermen doet oranje tipjes en pinksterbloemlangsprietmotten de das om.

Koos Dijkstra

Een van de wandschilderingen van Maria Hubrecht in het Joke Smit College in Amsterdam. Ze schilderde tussen 1925 en 1928 zeven doeken met de flora en fauna uit acht geologische tijdperken.

Een school vol fossielen

PALEONTOLOGIE Maria Hubrecht (1865-1950) maakte in de jaren twintig fraaie schilderijen van oerlandschappen in een Amsterdamse school. De doeken zijn nu gerestaureerd.

tekst Jelle Reumer

Wanneer je een school binnenstapt, kom je in een ander universum. Steevast een drukke hal, met leerlingen die door elkaar krioelen, een kopieermachine in de hoek, een rij lockertjes langs de ene wand en een mededelingenbord langs de andere, een balie van de conciërge. En bij oudere schoolgebouwen dikwijls een starijge trap naar de eerste verdieping. Zo niet in Amsterdam Oud-Zuid, in de hal van het Joke Smit College aan de Reinier Vinkelestraat. Daar stap je niet in de hectiek van het hedendaagse onderwijs, maar in de serene rust van lang vervlogen tijden. Er zwemmen ammonieten en gepantserde vissen voorbij, een trilobiet krabbelt over de zeebodem, een dinosaurus loopt roppend door een oerwoest.

Het gebouw is een monumentaal pand van de Amsterdamse school, gebouwd als Gemeentelijk Lyceum voor Meisjes, met aan de buitenkant granieten beeldhouwwerken van Hildo Krop en fraai metselwerk. Maar de ware schat zit binnen; de vier wanden van de entreehal

zijn bedekt met behangelschilderingen van oerlandschappen die in de twintiger jaren zijn gemaakt door Maria Hubrecht (1865-1950). Deze relatief onbekende kunstenaar was de jongste zuster van de bekende Utrechtse hoogleraar vergelijkende anatomie A.A.W. Hubrecht, naamgever van het nog bestaande Hubrecht Instituut. Maria was een opvallende verschijning, feministe en ongehuwd. Naar verluidt zeurde ze de Utrechtse professoren de oren van het hoofd over de juistheid van haar paleontologische reconstructions.

Nadat ze eerst in Noorwegen een wandschildering van het paradijs had gemaakt, wist ze de Amsterdamse wethouder Polak om haar vinget te winden en kreeg ze de opdracht om het schoolgebouw te verfraaien met fossiele landschappen. Ze werkte er tussen 1925 en 1928 aan. Zeven grote doeken tonen de flora en fauna uit acht geologische tijdperken. Met titels als 'Tempus Cambrianum', 'Tempus Carboniferum', 'Tempus Jurassicum' en 'Tempus Cretaceum' (die laatste twee op 6m enorm doek van 7 x 2,75 meter) overweldigt de geschiedenis van het aardse leven de beschouwer. Het toont ook de stand van de paleontologische kennis uit het interbellum. Die is sindsdien natuurlijk enorm verbeterd, maar dat doet aan de schoonheid van de doeken niets af.

Het Cambrium, 542 tot 488 miljoen jaar geleden, toont de vroege aarde, op land nog kaal; de zon komt op met een halo terwijl geisers hoog opsputten. In zee leven kwallen, trilobieten, zeelilies en een moderne rode zeester. In het Siluur (444-416 miljoen jaar geleden) zien we de eerste vissen, een kaakloos panstervisje kijkt vanaf de zeebodem met kleine kraalogenes de toeschouwer aan, terwijl op land vulkanen woest uitbarsten. In het Devon (416-359 miljoen jaar geleden) zien we de eerste landplanten, boomgrote wolfsklauwen en paardentaarten; in het Carbon (359-299 miljoen jaar geleden) vliegen reuzenbellen door de dichte moerassen en zo gaat het verder. Er is zeer

veel te zien. Afen toe ging er iets mis. De 'duck-billed dinosaur' uit het Krijt (154-66 miljoen jaar geleden), een Hadrosaurus of Edmontosaurus, heeft inderdaad een snavel, maar wel een Donald Duck-snavel die volkomen positief is weergegeven. En de ammonieten zwemmen consequent op hun kop, met de opening boven in plaats van beneden. Het mag de pret niet drukken.

Scheuren en winkelhaken

De imposante doeken vertrekken nu bijna negentig jaar in een deplorabele staat, ze vertoonden scheuren, winkelhaken en schimmelvekken. Met steun van de gemeente Amsterdam, het Prins Bernhard Cultuurfonds, het roe van Amsterdam en een succesvolle crowdfunding kwam de ruim tweehalfve ton binnen die nodig was voor een grondige restauratie. Die is destijds uitgevoerd door restauratieatelier Astrid van den Berg. Afgelopen vrijdag is het prachtig vernieuwde ensemble onthuld door Hedy d'Ancona, die destijds met de naamgeefster van de school, Joke Smit, aan de wieg stond van de emancipatiegolf die v8 de moedermaats de onderwijsvorm Vavo (Votwassen algemeen vormend onderwijs) opleverde die tegenwoordig in het gebouw zetelt. Tussen de fossielen.

De paleontologische kennis is sindsdien verbeterd, maar dat doet aan de schoonheid van de doeken niets af

Op het Joke Smit College stap je in een wereld vol fossielen

Jelle Reumer– 8:16, 22 mei 2017

Een van de wandschilderingen van Maria Hubrecht in het Joke Smit College in Amsterdam. Ze schilderde tussen 1925 en 1928 zeven doeken met de flora en fauna uit acht geologische tijdperken. © RV

Maria Hubrecht (1865-1950) maakte in de jaren twintig fraaie schilderijen van oerlandschappen in een Amsterdamse school. De doeken zijn nu gerestaureerd.

Wanneer je een school binnenstapt, kom je in een ander universum. Steevast een drukke hal, met leerlingen die door elkaar krioelen, een kopieermachine in de hoek, een rij lockertjes langs de ene wand en een mededelingenbord langs de andere, een balie van de conciërge. En bij oudere schoolgebouwen dikwijls een statige trap naar de eerste verdieping. Zo niet in Amsterdam Oud-Zuid, in de hal van het Joke Smit College aan de Reinier Vinkeleskade. Daar stap je niet in de hectiek van het hedendaagse onderwijs, maar in de serene rust van lang vervlogen tijden. Er zwemmen ammonieten en gepantserde vissen voorbij, een trilobiet krabbelt over de zeebodem, een dinosaurus loopt soppend door een oermoeras.

Het gebouw is een monumentaal pand van de Amsterdamse school, gebouwd als Gemeentelijk Lyceum voor Meisjes, met aan de buitenkant granieten beeldhouwwerken van Hildo Krop en fraai metselwerk. Maar de ware schat zit binnen; de vier wanden van de entreehal zijn bekleed met behangschilderingen van oerlandschappen die in de twintiger jaren zijn gemaakt door Maria Hubrecht (1865-1950).

Opvallende verschijning

Deze relatief onbekende kunstenares was de jongste zuster van de bekende Utrechtse hoogleraar vergelijkende anatomie A.A.W. Hubrecht, naamgever van het nog bestaande Hubrecht Instituut. Maria was een opvallende verschijning, feministe en ongetrouwd. Naar verluidt zeurde ze de Utrechtse professoren de oren van het hoofd over de juistheid van haar paleontologische reconstructies.

De paleontologische kennis is sindsdien verbeterd, maar dat doet aan de schoonheid van de doeken niets af.

Nadat ze eerst in Noorwegen een wandschildering van het paradijs had gemaakt, wist ze de Amsterdamse wethouder Polak om haar vinger te winden en kreeg ze de opdracht om het schoolgebouw te verfraaien met fossiele landschappen. Ze werkte er tussen 1925 en 1928 aan. Zeven grote doeken tonen de flora en fauna uit acht geologische tijdperken. Met titels als ‘Tempus Cambrianum’, ‘Tempus Carboniferum’, ‘Tempus Jurassicum’ en ‘Tempus Cretaceum’ (die laatste twee op één enorm doek van 7 x 2,75 meter) overweldigt de geschiedenis van het aardse leven de beschouwer. Het toont ook de stand van de paleontologische kennis uit het interbellum. Die is sindsdien natuurlijk enorm verbeterd, maar dat doet aan de schoonheid van de doeken niets af.

Het Cambrium, 542 tot 488 miljoen jaar geleden, toont de vroege aarde, op land nog kaal; de zon komt op met een halo terwijl geisers hoog opspuiten. In zee leven kwallen, trilobieten, zeelelies en een moderne rode zeester. In het Siluur (444-416 miljoen jaar geleden) zien we de eerste vissen; een kaakloos pantservisje kijkt vanaf de zeebodem met kleine kraallogjes de toeschouwer aan, terwijl op land vulkanen woest uitbarsten. In het Devoon (416-359 miljoen jaar geleden) zien we de eerste landplanten, boomgrote wolfsklauwen en paardenstaarten; in het Carboon (359-299 miljoen jaar geleden) vliegen reuzenlibellen door de dichte moerasbossen en zo gaat het verder. Er is zeer veel te zien. Af en toe ging er iets mis. De ‘duck-billed dinosaur’ uit het Krijt (154-66 miljoen jaar geleden), een Hadrosaurus of Edmontosaurus, heeft inderdaad een snavel, maar wel een Donald Duck-snavel die volkomen potsierlijk is weergegeven. En de ammonieten zwemmen consequent op hun kop, met de opening boven in plaats van beneden. Het mag de pret niet drukken.

Scheuren en winkelhaken

De imposante doeken verkeerden na bijna negentig jaar in een deplorabele staat, ze vertoonden scheuren, winkelhaken en schimmelvlekken. Met steun van de gemeente Amsterdam, het Prins Bernhard Cultuurfonds, het ROC van Amsterdam en een succesvolle crowdfundingactie kwam de ruim tweeënhalve ton binnen die nodig was voor een grondige restauratie. Die is deskundig uitgevoerd door restauratieatelier Astrid van den Berg. Afgelopen vrijdag is het prachtig vernieuwde ensemble onthuld door Hedy d’Ancona, die destijds met de naamgeefster van de school, Joke Smit, aan de wieg stond van de emancipatiegolf die via de moedermavo de onderwijsvorm Vavo (Volwassenen algemeen vormend onderwijs) opleverde die tegenwoordig in het gebouw zetelt. Tussen de fossielen.